

ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND STUDIUL VALORILOR

Lect. univ. dr. Mirela Beatris MUNTEANU

Institutul Teologic Creștin după Evanghelia „Timotheus” din București,

beatris_munteanu@yahoo.com

ABSTRACT: Theoretical Approaches on the Study of Values.

In the following paper, our goal is to present an overview of the sociologic, didactic and religious meaning of the word „value” starting from its base concepts and its configuration. Nowadays the term „value” is intensively used, by being a key concept in areas such as philosophy (the topic of study of axiology, for example, are the values and the value judgement), sociology and psychology. This word is used to denote objects, situations, actions and events (abstract ideas that embody social ideals), as well as to describe their properties: meaning, normativity, utility, and necessity.

Given the polysemy of this lexeme, we will make a brief review of its semiotic grid by keeping its perception and influence over the fundamental acts of the human.

Keywords: *value, education, religion, moral values.*

Definirea valorilor: cadrul general

Fenomenul globalizării aduce, implicit, diferite culturi și limbi în contact, ceea ce face ca și limbajul, ca reflectare a activităților umane, să interconecteze semnificații și idei noi prin asociațiile care pot fi stabilite între termeni. Relațiile conceptuale sunt în continuă schimbare, deoarece doi oameni pot avea reprezentări diferite ale aceluiași cuvânt. Atribuirea cuvintelor unei corespondențe în lumea nonlingvistică poate fi verificată în dicționare, enciclopedii, referate de specialitate.

Deoarece cadrul conceptual are un rol important în problematica actuală, vom porni în definirea lexemului de la DEX, urmând să prezentăm cum este definit conceptul în diferite contexte.

Ne vom opri la sensul principal al lexemului studiat și anume cel de „proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important”. Acesta intră în relație de antonimie cu *nonvaloare, diferențiere.*

1.1. Lucrul bun, dezirabil, important ca atare (adevărul, binele, frumosul), având ca sinonime *importantă, merit, preț, însemnătate*.

1.2. Scară de valori

1.3. Judecată normativă care enunță o apreciere.

1.4. Ceea ce este vrednic de apreciere, de stimă (din punct de vedere material, social, moral etc.), intrând în relație de sinonimie cu termenii *important, valoros*.

1.5. Persoană vrednică de stimă, cu însușiri deosebite.

În expresii îl regăsim:

- locuțiunea adjectivală *de valoare*

Când se face referire la oameni, locuțiunea are sensul de „om cu autoritate” relaționând sinonimic cu termenii *important, merituos și valoros*.

Dacă vorbim despre *un lucru de valoare*, atunci sensul locuțiunii este „de preț”, având ca sinonime adjectivale *prețios, scump și valoros*.

- locuțiunea verbală *a pune în valoare* este folosită cu sensul de „a demonstra importanța, calitățile esențiale ale unei ființe, ale unui lucru, ale unui fenomen” etc. În seria sinonimică intră verbele *a sublinia, a evidenția, a scoate în relief și a valorifica*.

În limba română, cuvântul *valoare* este împrumutat din franceză *valeur* < latină *valor, valoris*, iar familia lexicală a acestuia are în componență derivatele: adjectivale *valoros* (din limba franceză *valeureux*), *nevaloros*, verbele *a valora* folosit cu sensul de *a prețui*, *a valoriza, a valorifica* (sensul fiind de *a da o anumită valoare*), *a devaloriza* (făcând referire la valută).

Termenul are o rezonanță intelectuală și abstractă. Dacă ar fi să definesc ‘valoarea’, aş defini-o în trei cuvinte: credința în Dumnezeu, fraternitate (fiecare dintre noi trăiește într-o comunitate și suntem responsabili în interiorul acesteia, iar dacă greșești, repercursiunile nu se răsfrâng doar asupra ta, ci și asupra familiei, semenului, colegului) și tradiție.

Orice valoare cere o nonvaloare, din punct de vedere lingvistic există o bipolaritate a limbii, între cele două extreme valoare - nonvaloare nu există nuanțe. Facem nuanțe, atunci când nu avem nume. Aceasta și din faptul că lumea trebuie să fie simplificată. De exemplu, X este/nu este o valoare, acoperă diversitatea, erodarea frontierei dintre ascuns și ceea ce este deschidere la a fi cunoscut duce la lipsa unor valori cum ar fi identitatea (ce oferi ca informație celorlalți), Fiecare vede altceva, suntem diferiți, relația cu celălalt trebuie să fie directă. Noi vedem o parte din aceste valori, totul se

bazează pe conversația autentică cu oamenii, cu cărțile, cu noi din dorința de a afla mai mult.

Valorile sunt un set de principii/convingeri despre ceea ce este important în viață, despre ce acționează ca un set de reguli/standarde în schimbare ce ne ghidează în situații în care nu suntem siguri de evidență. Cunoașterea acestora ușurează luarea deciziilor în situații dificile. Astfel încât, trebuie să ne definim clar propriile valori, pornind de la identificarea valorilor familiei pe care vreau să mi le însușesc. Dacă scrii pe o hârtie câteva valori ce îți vin în minte, care ar fi acestea? Consider că valorile ce ar trebui să definească omul/profesorul sunt: onestitatea, adevărul, integritatea, curajul, pacea interioară, o minte deschisă, generozitatea, compasiunea, corectitudinea, fiabilitatea.

Clasificarea valorilor

Deoarece valorile sunt plasate pe axe diferite (vârstă, cultură, etnie) există diferențe în ceea ce privește semnificațiile atributelor acestor valori.

În funcție de originea preceptelor sale, valorile pot fi: valori morale, etice, civice, religioase, sociale, familiale, individuale. Acestea pot fi grupate în valori dobândite (cele pe care le învățăm pe tot parcursul vieții), valori alese (cele promovate de societate) și valori reale (cele importante pentru fiecare dintre noi). Consider că, cele mai importante sunt valorile reale/personale, deoarece acestea sunt acel filtru intern care ne influențează atitudinea și comportamentul, acele standarde cu care ne naștem, pe care le definim și le conturăm în timp. Dacă nu avem propria scară de valori, vom face alegeri care vor fi în contrast cu noi însine sau facem compromisuri dureroase.

Pe de altă parte, valorile care țin de relațiile din comunitate sunt: respectul, patriotismul. Se observă că tinerii nu sunt preocupați de valorile legate de politică, etatism conservator, radicalism, autoritarism, liberalism pragmatic, dreptate socială, ci valorile importante urmărite de tineri sunt; moralitatea, respectarea tradițiilor, apărarea intereselor naționale, patriotism, libertatea, religiozitatea, progresul, toleranța, cinstea, egalitatea.¹ Generația ține de raportul cu calitatea timpului în care trăim. Este definită din perspectivă existențialistă, culturală și politică. Nu ne înțelegem pentru

---

1 Vezi TAMAS, Kiss, *Tinerii maghiari din România. Dimensiuni comparative*, Cluj-Napoca, ISPMN, 2010, pp. 7-31.

că ne separă generațiile, a aparține unei generații te limitează și la nivel comunicațional cu ceilalți.

Filozoful și teoreticianul **Vlad Pâslaru**² consideră că termenul *valoare* desemnează totalitatea lucrurilor semnificative pentru om, deosebind valorile create/produse de om, de cele necreate de om, existente apriori de cunoașterea umană.

Rokeach în anul 1968 elaborează un sistem în care împarte valorile ca fiind:

1. orientate spre scop (sunt cele care fac referire la dorința de a atinge anumite obiective ce țin de viața personală): libertatea, familia, prietenia, dragostea, cunoașterea, progresul, timpul liber, munca, renumele, exigența.

2. Valori instrumentale (cele care reglementează comportamentul și acțiunea): toleranța, egalitatea, cinstea, apărarea intereselor, egalitatea, toleranța, patriotismul, religiozitatea, acceptarea celui alt, respectarea tradițiilor, protecția socială.

Inglehart le împarte în valori materiale (proprietățile) și postmateriale (cunoștințele, artele), considerând că există o relație strânsă între valorile materiale și cele religioase, cei religioși nu sunt mai puțin materialişti.

Unii cercetători (Van Deth și Scarborough și Peterson) consideră că sunt inventariate 180 de înțelesuri pentru termenul de „valori”. de la valorile sociologice, până la a echivalarea valorilor cu cultura.³ Valorile culturale pot fi grupate în valori morale și valori religioase.

Valorile religioase ar trebui integrate în viața de zi, regulile încurcă pe cei care nu respectă valorile morale și culturale.

Valoarea morală o definim prin enunțuri descriptive, iar evaluarea acestor valori o facem prin enunțuri normative (trebuie). Filosoful David Hume⁴ sublinia că normativul nu poate fi dedus doar din enunțurile de tip „este”, susținând, astfel, delimitarea clară între fapte și valori. De exemplu, pentru a evalua pe cineva dacă este integru sau nu, invocăm fapte, insufici-

---

2 Cf. PÂSLARU, Vlad, *Abordarea epistemică a educației axiologice*. În: *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*, Chișinău, Print Caro, 2011, pp. 6-22: valorile au următoarele particularități: au caracter dezirabil (sunt efectul dorințelor), se raportează exclusiv la om, au un caracter stabil, sunt apriorice (fiecare persoană are valori proprii) și existența unei multitudini de valori.

3 <https://www.scribd.com/doc/119312652/Valorile-%C5%9Fi-sociologia-valorilor>

4 Vezi HUME, David, *Eseuri morale, politice și literare și alte eseuri (complete)*, trad. Gilles Robel, Paris, PUF, 2001, p. 36.

ența acestora poate crea tensiune nu din lipsa „de aderență” la acea valoare, ci din cauza normelor și valorilor care permit această evaluare. Pe de altă parte, în evaluare apelăm la antinomii lingvistice de tipul corect/incorect, trebuie/este interzis ș.a. și la elementele nonverbale (semne, poziția corpului, mimică) și paraverbale (fluctuațiile verbale, tonul vocii).

Putem aplica același principiu și în cazul dezbaterii etice într-o diversitate religioasă? Poate avem tendința să afirmăm că noi deținem adevărul absolut sau că fiecare ar trebui să își vadă de principiile religioase.

Socrate a fost preocupat să definească valorile morale (virtutea, dreptatea, curajul ș.a.) prin metoda dialectică, metodă bazată pe retoricul sofistilor, întrebare-răspuns, dar care a fost folosită cu un scop diferit de Socrate, acela de a particulariza (de a căuta adevărul) aceste valori, prin investigație.⁵

Opusul termenului valoare morală (nu se transmite ca cea materială, îți trebuie timp) este cel de valoare materială (banii, proprietățile, medicamentele ș.a.) ceva ce poate fi înlocuit, concret, ce poate fi cumpărat.

Psihologul american, Shalom H. Schwartz⁶, a stabilit că principalele valori sunt puterea, realizarea (dezvoltarea pe plan profesional, evoluție), hedonismul (scopul este satisfacerea plăcerii, oportunitățile de recreere), stimularea (noul), autodirecționarea (autonomie, asumarea riscului), universalitatea (binele general), benevolența (binele aproapelui), tradiția (ceea ce este moștenit și nu se pretează la schimbare, ci la adaptare), conformitatea și securitatea (funcționarea pe bază de reguli).

Plecând de la teoria celor zece valori universale propuse de Schwartz, Kantar Brussels⁷ a făcut un studiu prin care a comparat identitatea, valorile și atitudinile câtorva popoare cu cele din UE, propunând patru categorii în care aceste valori sunt grupate, și anume:

1. Deschiderea către schimbare, către noi experiențe

Românii sunt reticenți la schimbare, 62% doresc să trăiască în siguranță.

2. Conservatorismul și raportarea la tradiție

---

5 VLĂDUȚESCU, Gheorghe, *Filosofia în Grecia veche*, București, Editura Albatros, 1984.

6 SCHWARTZ, Shalom H., „Are there Universal Aspects in the Content and Structure of Values?”, *Journal of Social Issues*, 50, 1994, pp. 19-45.

7 În noiembrie 2021, *Comisia Europeană* a publicat rezultatele unui studiu, de aproximativ 55 de pagini, efectuat pe cele 27 de țări membre ale Uniunii Europene.

Simțul comunitar se numea *idiotes* „omul izolat, incapabil de solidaritate”. Modernitatea se naște dintr-o ruptură, se bazează pe critica a ceea ce a fost, refuzul unei autorități și respingere a principiilor. Sunt persoane care consideră că negarea și distrugerea sunt instrumente ale progresului.

3. Toleranța, protejarea celorlalți și a naturii

De ce există libertate religioasă pentru creștini? De ce ar trebui să existe libertate religioasă chiar și pentru cei care nu cred?

Dacă 81% dintre europeni consideră că fiecare om are dreptul la libertatea de exprimare, de a-și alege religia și de gândire, 35% dintre români nu sunt toleranți, în special cu libertatea religioasă. Religia înțeleasă greșit poate încălca libertatea celui alt. Nu este ca și cum fiecare ar trebui să intervină subiectiv, ci trebuie să ne gândim că Dumnezeu S-a revelat prin Cuvânt.

4. Autodezvoltare (succesul, atingerea obiectivelor)

Raportul între drepturile omului și stat, libertatea este compatibilă cu principiul reciprocității a tuturor puterilor care sunt în interiorul statului, puterea învestiturii, (Pilda Domnului Isus cu moneda pierdută). Căpușarea este un raport de putere, relațiile sunt relații de putere cu țesături diferite.

Benevoolența/bunătaea este valoarea morală ce presupune exercițiul în raport cu tine (introspecție) și în raport cu ceilalți (dorința de a căuta motive pentru a fi buni), intrând în relație de interdependență cu *compasiunea, empatia, adevărul, altruismul, filantropia, toleranța, iertarea, dragostea, cordialitatea, omenia*.

Valorile sunt în **adevăr**, viața este conturată în jurul adevărului. Trebuie să te porți demn într-o lume nedemnă, să ai ținută într-un context nefavorabil. Adevărul poate fi definit în funcție de ecoul acestuia în realitatea concretă și are sensuri diferite - pentru copil reprezintă ceea ce stabilesc autoritățile din viața lui pentru el (suprimăm astfel capacitatea lui de a alege).

Altruism înseamnă să nu răspunzi cu aceeași monedă, presupune atitudine de a ridica, de compasiune, de a nu privi pe celălalt prin prisma contextului familial - stigma, ci prin valoarea pe care a pus-o Dumnezeu în fiecare dintre noi, a te ține de cuvânt.

Integritatea este în relație de interdependență cu sufletul neatins de corupție, astfel încât incertitudinile, circumstanțele nefaste pot fi doar detalii trecătoare și banale.

Educația și valorile

Dicționarul de pedagogie definește *valoarea* ca „element fundamental al culturii, fenomen ce intervine în relația practică a omului cu lumea; proprietate socială a unui obiect, fenomen sau activitate omenească rezultată din raportul subiectului cu obiectul; capacitate a unui lucru sau a unei acțiuni de a satisface necesități, interese, dorințe și aspirații ale omului; ceea ce apare ca important pentru om; ceea ce joacă un rol important în viața și activitatea omului, a colectivităților umane”⁸

Școala ar trebui să fie o conversație între subiecți, având drept scop interesul față de lucrurile care trebuie prețuite/valorile și nu doar a transmite informații. Respectarea tradiției, refacerea continuității lingvistice cu rădăcinile noastre culturale sunt rezultante ale educației.

Prin educație⁹ omul ajunge să fie bine echipat cu valori culturale și morale, să fie posesor al propriei identități (adevărul, frumosul, binele). Acestea sunt instrumente la îndemâna oricui, dar aceste valori înalte au fost considerate ca fiind bazate pe discriminare. Cadrul legal al dezvoltării acestor valori trebuie să fie demnitatea. Horia-Roman Patapievici consideră că a educa un elev înseamnă a discrimina defectele de calități, a tolera lipsa deuviință este un fel de a handicapa copilul. Impostura este o postură mincinoasă, discernământul înseamnă discriminare, conform competențelor.

Educația presupune pregătirea copilului pentru societate¹⁰, acesta nu trebuie identificat cu defectele lui, demnitatea acestuia trebuie să fie cuplată cu autoritatea profesorului care nu trebuie să fie în aceeași lume cu elevul. Preocuparea educatorului ar trebui să fie cum integrează ceea ce spune în ceea ce face.

Opțiunile și valorile personale sunt influențate de relațiile cu ceilalți (familie, școală, societate), dar și cu lectura. Aceasta din urmă ne poate face autonomi (auto-nom este un cuvânt care are sensul de „a-ți da singur regulile”), acele reguli care rezultă dintr-un proces de alegeri raționale și im-

8 *Dicționar de pedagogie*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 471.

9 ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Education and Religion in Jerusalem and Babylon, Viewed through the Prism of the Book of Daniel”, în *Proceedings of the 17th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, June 1-2, 2020, Johns Hopkins University, Montgomery, United States of America, pp. 154-160;

10 ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

parțiale ce nu au efect neapărat asupra intereselor noastre imediate. (Kant definea persoana autonomă cea care se ghidează după rațiune - evaluare critică și nu după impulsuri). Cititul este un exercițiu mental, din care poate deriva și altele ce duc către o intuiție a nevăzutului din noi, cu condiția ca obiectul cultural să fie sursă.

Valoarea educației nu depinde de valoarea pe care doar profesorul o oferă, ci ține de media interacțiunilor dintre educabili (dorința de a fi educați) și formarea în mintea noastră cât ne dorim să fim educați. Valoarea este dată de posibilitățile și dorințele în interacțiune, de dorința educabilului.¹¹ Cât este dispus fiecare să investească în acest proces? Cadrul didactic care crede că are putere, impune frică, iar resursa creativității, disponibilității este inhibată. (vezi *Ferma animalelor*, scrisă de George Orwell)

Pe de altă parte, atunci când vrem să impunem, cu intenții bune, egalitatea absolută (decizând eu ce are nevoie fiecare) unii vor primi mai mult, alții mai puțin. Dar suntem dotați cu libertate și cu responsabilitate individuală, astfel încât și elevul poate revendica libertatea sa. Acest echilibru presupune o complexitate gestionabilă care are în vedere interacțiunea în a-i da dreptul fiecăruia de a fi el însuși, de a fi demn. Este important ca profesorul să contribuie la formarea acestei demnități prin implicarea educabilului în acest proces. Dacă nu mai transmite valorile culturale, în timp acestea vor deveni opace, profesorul trebuie să aibă încredere în rolul său în transmiterea acestora.

Diversitatea culturală este dată de context, de diferența de opinie și chiar de anumite constrângeri.

Horia-Roman Patapievici consideră că a face cultură (cuvântul „cultură” provine din limba latină *colere*, care înseamnă „a cultiva, a avea grijă”) înseamnă să te iei în serios, să amenajezi viața prin a-ți lua sursa din antropologie (datini, obiceiuri), este un fel de a rămâne cu tine. Cultura înseamnă să intri în tine fără izbitoră, presupune să crezi în iubire având acces la modul tău de a fi în lume. Trebuie să fii în prezent, să fii aici, să deschizi, deoarece suntem doar acum, eul interior aducându-te mereu din trecut în prezent. Dacă locuiești în tine, poți fi egalul tuturor. E bine să trăiești în prezent, să actualizezi trecutul. Pierdem simțul transcendent, iar cultura este ultimul cer pe care îl vede omul contemporan (Mircea Eliade) cultura

---

11 ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Valences of Education”, in *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

este un plus care te ajută să îți valorifici deprinderile, talentul, înseamnă ieșire din sine, participare, atenție către altceva. Cultura înseamnă să fi în interior, să descoperi gânduri care dau conținut individului, dar și în exterior, rezistența prin cultură presupune controversă, opunere.

Cultura, valorile creștine sunt evidențe ale legăturii dintre modernitate și creștinism. Modernitatea se naște în interiorul creștinismului, deoarece din creștinism preia principiile în care s-a format, dar modernitatea, în timp, s-a întors împotriva creștinismului. Modernitatea poate fi definită prin capitalism, știința naturii (explicarea revelației prin rațiunea științei), separarea bisericii de stat. Modernitatea s-a format începând cu revoluția papală, susținând că sursa oricărei inovații este mintea, sufletul nostru (creativitate). Modernitatea a apărut în interiorul bisericii, care revendică adevărul (critică istoria din această perspectivă).

În centrul culturii trebuie să fie cunoașterea, matematizarea teoriei prin experiment. Cultura trebuie să fie un element formativ și moral.

Cultura trebuie să ne modeleze și din punct de vedere moral, aici este întrebarea, răspunsul vine din credință. Căutarea devine un mod de a trăi, pas cu pas descoperi și te descoperi ca om civic. Acum este considerată ca un depozit la care poți apela oricând, deoarece trăim într-o eră a singurătății în care nu se mai comunică, interogațiile lipsesc.

Valorile omului religios

Religia face parte din sfera largă a culturii, fiind parte din educație, arhitectură, pictură, muzică. Important este să ne asumăm termenii *religie*, *valoare culturală/morală* ce țin de cultura religioasă. Religia ne pune să înțelegem ce nu este de înțeles, așa cum Petre Țuțea afirma că „trebuie să gândești de negânditul, să crezi de necrezutul, să înțelegi de neînțelesul”.

Religia, chiar dacă este partea cea mai frumoasă a existenței umane, a creat, în același timp, unitate și diviziune. Este un liant, o cale, dar pierderea viziunii (a Subiectului), interesele și orgoliile pot genera crize. Aceasta înțeleasă greșit poate încălca libertatea celui alt. Nu este ca și cum fiecare ar trebui să intervină subiectiv, ci Dumnezeu S-a revelat prin Cuvânt.

Secularizarea, consecința a separării religiei de stat, afectează valorile morale stipulate în Biblie, religiosul nu ține de miracol, ci poate insera un mesaj al valorilor imuabile. Vocea creștinismului începe să fie din ce în ce mai stinsă, lumea seculară se îndepărtează de valorile morale/religioase,

dar importantă este vocea celui care se simte minoritate în acest context. Din păcate creștinii se comportă cu discreție și atunci se pune problema cum arătăm că suntem creștini practicanți (în raționamentele și valorile în care trăiești). Creștinismul este instituționalizat, dar izvorul acestuia este în Hristos

Fiecare perioadă istorică impune libertăți individuale asupra valorilor, prin noi ideologii, prin neacceptarea aservismului, prin liberalizarea moravurilor și chiar prin progres. Individul este liber să gândească și să-și stăpânească propriul destin, singura limitare fiind respectul față de dreptul celui alt.

Preotul Ciprian Cloșcă¹² consideră că libertatea de credință, după anul 1989 atunci când eliberarea politică a deschis drumul libertății actului de credință, garantată constituțional s-a îndepărtat de la fundamentul inițial. El subliniază că ar fi necesar ca nu individul să aleagă care sunt nevoile spirituale, ci societatea să regleze prin legislație manifestările religioase ce contravin ordinii morale și creștine.

Corina Buhuși consenmează în revista *Alecart* ideile subliniate de Alexandru Dabija cu prilejul *Festivalului de Teatru Contemporan*, acesta consideră că religia încorsetează deciziile celor tineri, religia desființează originalitatea, excesul prin tensiunile interioare și morale care acaparează individul. Regizorul subliniază că fiecare trebuie lăsat să devină ceea ce este, starea interioară a acestuia fiind transpusă în relațiile interpersonale.¹³

Revenind la Rokeach, acesta consideră că valorile sunt rezultanta atitudinilor și comportamentului. Dacă luăm în calcul că în societatea contemporană procentul celor care merg la biserică scade, atunci ne punem întrebarea dacă putem considera mersul la biserică o manifestare a religiozității. Motivul principal este acela că biserica este trupul lui Hristos, astfel în interiorul acestui „trup” se găsesc și soluții la problemele zilnice. Atitudinea în dragoste față de cei din cadrul bisericii poate orienta către valori precum: respectul, toleranța, egalitatea, empatia, deoarece valorile morale, sociale, individuale, colective sunt determinate și determinante. Așadar, valorile pot fi integrate în sisteme de valori.

În urma cercetărilor legate de veridicitatea religiei, C. M. Cloșcă¹⁴ schițează câteva coordonate și funcții ale religiei: „să fie experimentabilă,

---

12 CLOȘCĂ, Ciprian Marius, *Ortodoxia și noile mișcări religioase*, Iași, Editura Lumen, 2009, p. 40.

13 *Alecart*, revistă de atitudine culturală, nr. 6, mai, 2011, Iași, p. 40.

14 CLOȘCĂ, Ciprian Marius, *op. cit.*, p. 30.

să dirijeze spre sacru, să concentreze colectivități, să fie stimulative a conștiinței și sentimentului (să dezvolte etica sau morala - aici apare problema culpabilității)” și să includă sentimentul, deoarece stimulează căutarea lui Dumnezeu.

Dacă omul se bazează pe intuiția, rațiunea și sentimentele umane și se ghidează după scrieri inventate de oameni, atunci vorbim de pseudo-religiozitate (de ex. Templul Soarelui, Martorii lui Iehova, mormonii ș.a).

Scriitorul Andrei Pleșu afirma într-un interviu, că a-L căuta pe Dumnezeu înseamnă a căuta sensul, a nu căuta sensul este o nesimțire metafizică.

Eliminarea valorilor atrage prăbușirea viziunii omului asupra fericii, focalizarea spre un lucru te face fericit. Bătrânii pot fi repere, generația de astăzi simte nevoie să se rupă de trecut, dar problema este ce pun în loc. Diversitatea presupune raportarea la cultură, la valori, conceptul de cultură s-a modificat din cauza instrumentarului tehnologic, nu mai este un drum, o căutare ce îți deschide viziunea despre lume, în care valorile acesteia educă.

Dacă investești într-o relație, rezultanta este starea de bine. Noi ne definim în termeni de identitate, identitate care, din perspectiva psihologilor, are subidentități - socială, sexuală, etnică, politică ș.a. Identitatea se formează prin comparație, comparația este ca o oglindă în care se reflectă stereotipiile verbale ale celor din jur.

Noi trăim în mediul empatiei emoțională și cognitivă. Avem în noi resurse pe care trebuie să le scoatem la suprafață, chiar dacă rațional le estompăm. Trebuie să observăm cum se mișcă cei de lângă noi. Din orice interacțiune câștigi, dar nu încerca să îl faci pe celălalt să creadă ce crezi tu.

Concluzii

Putem defini cuvântul „valoare” din perspective multiple: din punct de vedere social, dacă ești considerat bun de către societate ești o valoare, dar aceasta este condiționată de norme. Important este să ai un set de valori după care te ghidezi, un set care să dea sens și autonomie. Autonom înseamnă „a-ți face reguli pentru sine”, dar aceste reguli/valori trebuie să țină cont de valorile celuilalt, trebuie să fie acceptate de societate. În acest set pot exista valori care sunt incompatibile, pentru că suntem diferiți. Toleranța găsește numitorul comun în această diversitate de valori general valabile. Cunoașterea valorilor ne ajută să dobândim claritate în alegeri și să ne pu-

tem conecta cu oameni asemeni nouă ca și valori pentru a duce o viață în armonie și cu semnificație. Oamenii care au un sistem puternic de valori¹⁵ au o direcție și un țel în viață, au stabilitate și coerență în ceea ce fac.

Uităm valorile noastre, tradiția din cauza dorinței de noutate. Modernitatea este o invenție a creștinismului latin. Dacă stabilești regulile și faptele, adevărul va învinge și nu cutuma fiecăruia. Orice popor cu valorile și cultura sa contribuie la dezvoltarea calitativă a propriei societăți. Acestea trebuie să se vadă în comportamentul fiecărui om.

Bibliografie selectivă:

- * DAVID, Daniel, *Oglinda din fața noastră. Două studii de psihologie*, revista *RepublikaNews*, 5 mai 2022.
- * INGLEHART, Ronald, WELZEL, Christian, *Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence*, New York and Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- * PLEȘU, Andrei, PATAPIEVICI, Horia-Roman, DUMITRU, Mircea, *Toleranța și intolerabilul. Criza unui concept*, Editura LiterNet, 2005.
- * ROKEACH, Milton, *Beliefs, attitudes, and values; a theory of organization and change*, San Francisco, JosseyBass, 1968.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe "Education and Religion in Jerusalem and Babylon, Viewed through the Prism of the Book of Daniel", în *Proceedings of the 17th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, June 1-2, 2020, Johns Hopkins University, Montgomery, United States of America, pp. 154-160;
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

---

15 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

- ♦ SCHWARTZ, Shalom, *Mapping and Interpreting Cultural Differences around the World*, în Vinken ș.a., eds., 2004.
- ♦ TAMAS, Kiss, Barna Gergő, Kozák Gyula, *Tinerii maghiari din România. Dimensiuni comparative*, Cluj-Napoca, ISPMN, 2010.
- ♦ VOICU, Bogdan, VOICU Mălina, *Valori ale românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică*, Iași, Institutul European, 2007.
- ♦ MARGA, Andrei, *Introducere în filosofia contemporană*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Dicționare:

- ♦ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- ♦ Seche, Luiza, Seche, Mircea, *Dicționar de sinonime al limbii române*, București: Editura Univers Enciclopedic, 1997.
- ♦ *Dicționar de pedagogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979.